

Klasik İslam Eğitimcileri

(ed.) Mustafa Köylü-Ahmet Koç

İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016, 662 s.

Zeynep Çelikkilek

ORCID No: 0000-0002-7950-1750, İstanbul, yaren.zeynep@gmail.com

İslam Dini, doğduğu günden itibaren eğitim faaliyetlerine zemin oluşturmuştur. Kur'an rehberliğindeki bu eğitim, ilk dönemde Hz. Peygamber'in (sav) tebliğ çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in sünnetinde, ilim öğrenme ve öğretme eyleminin her vesile ile teşvik edildiği görülmektedir. İslam'ın yayılması ve bir kültür oluşturmaya başlaması sonucunda, ilim faaliyetleri de yaygınlaşmış ve bazı önemli merkezlerde kurumsallaşmıştır. Bu kültür içinde yetişen ilim adamlarını tanımak, çağdaş medeniyet inşasının temelini oluşturmaktadır.

Klasik İslam Eğitimcileri kitabı 9. asırdan 18. asra kadar (hicrî 3. asır-12. asır arası) geçen dönemde yaşamış önemli Müslüman düşünürlerin eğitimle ilgili görüşlerini konu almıştır. Kitap, Prof. Dr. Mustafa Köylü ve Prof. Dr. Ahmet Koç'un editörlüğünde hazırlanmış ve Rağbet Yayınları tarafından 2016 yılında basılmıştır.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesi olan Köylü, aynı fakültede lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamış; Ohio State Üniversitesinde ve Ondokuz Mayıs Üniversitesinde iki farklı doktora çalışması yapmıştır. Din Eğitimi alanında birçok kitaba bölüm yazmış, çok sayıda makale kaleme almış ve bildiri sunmuş olan Köylü'nün müstakil eserleri arasında *Küresel Ahlak Eğitimi*, *Psiko Sosyal Açıdan Dînî İletişim*, *Yetişkin Din Eğitiminin Teorik Temelleri* isimli kitapları sayılabilir.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümü öğretim üyesi olan Koç, lisans ve yüksek lisans eğitimini de aynı fakültede tamamlamıştır. 1996

yılında “İhvân-ı Safâ'nın Eğitim Felsefesi” başlıklı çalışmasıyla aynı fakültede doktor unvanını alan Koç'un yayınlanmış eserleri arasında şunları sayabiliriz: *Kur'an'da İnsan ve Hz. Muhammed, Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik Üzerine Bir Araştırma, Din Eğitiminde Etkili İletişim*. Alanla ilgili birçok kitaba da bölüm yazmış olan Koç'un çeşitli dergilerde yayınlanmış çok sayıda makalesi ve çeşitli sempozyumlarda sunduğu bildirileri mevcuttur.

İslam düşünce kültüründeki önemli isimlerle, o isimlerin eğitim hakkındaki görüşleri ile ilgili müstakil çalışmalar, makale ve tezler literatürde mevcuttur. *Klasik İslam Eğitimcileri* kitabının bu çalışmalardan farkı, söz konusu isimlerin görüşlerinin okuyucuya bir arada ve özet halinde sunulmasıdır. Eğitim tarihini ele alan kitaplarda da bu isimleri bir arada görmek mümkün olsa da o kitaplarda her bir düşünür hakkında geniş bilgi mevcut değildir.

Nurcan Altun çevirisi ile 2017 yılında el-Mustafa Yayınları'ndan çıkan *Müslüman Alimlerin Eğitim, Öğretim ve Temelleri Üzerine Görüşleri* eserinde de çok sayıda eğitimci incelenmiştir. *Klasik İslam Eğitimcileri* kitabını bu eserden farklı kılan ise okuyucusuna detay bilgiler arasında kaybolmadan bilgi edinme imkânı sunması ve el kitabı mahiyetinde olmasıdır.

662 sayfalık kitapta, alanında uzman akademisyenler tarafından hazırlanmış 21 eğitimci bulunmaktadır. Eğitimciler genel olarak kendi içinde dört başlık altında incelenmiştir.

İlk başlık altında, çalışma konusu olan şahsiyetin hayatı ve eserleri kısaca ele alınmış; yaşadığı dönemin sosyal ve kültürel ortamı hakkında genel bir bilgi sunulmuştur.

İkinci başlıkta şahsiyetin temel felsefesi, eğitim alanı ile ilişkilendirilecek oranda, ortaya konulmuştur. Kitabın ele aldığı dönemde bilimlerin sınırı henüz günümüzdeki gibi belirlenmemiş olduğu için, pek çok düşünür, eserinde çok fazla konuya temas etmiştir. Birçok önemli düşünürün özel konulardaki görüşlerini ancak genel yaklaşımları içinden çıkarmak mümkündür. Bu sıralama sayesinde okuyucunun bütünden kopmadan ilerlemesi mümkün olmaktadır. Ancak kitaptaki bazı eğitimcilerin incelenmesinde, haklarında günümüze ulaşan bilginin yetersizliği sebebiyle, bu başlığın açılmadığı görülmüştür.

Düşünürlerin eğitim görüşleri müstakil bir başlık altında incelenmiştir. Kitabın ana konusunu oluşturan bu başlık altında eğitim tarihimize dair detaylı bilgi bulmak mümkündür. Okuyucu, düşünüre göre eğitimin amaçları, içeriği, öğretmen öğrenci ilişkileri, program, metotlar hakkında bilgileri bu başlık altında bulabilmektedir. Haklarında geniş bilgi bulunan düşünürlere dair zengin bilgi içeren bu başlık altında ihtiyaca binaen düşünürün genel olarak eğitim felsefesine katkısı ile ilgili bir başlık daha açılmıştır.

İncelenmeler, sonuç ve değerlendirme başlığı ile tamamlanmış; sonrasında da ilgi duyan okuyucuyu heyecanlandıran, zengin bir kaynakça verilmiştir.

Kitaptaki dizilim, kronolojik sıraya göre yapılmıştır. Bu sıralama okuyucunun takibini kolaylaştırmaktadır.

Birinci eğitimci, Muhammed b. Sahnûn (ö. m.869) hakkındaki yazı Mehmet F. Bayraktar tarafından yazılmıştır. İbn Sahnûn, İslam eğitim tarihinde günümüze ulaşan ilk eserin müellifi olması itibariyle önemli bir şahsiyettir. *Adabu'l-Muallimîn* isimli bu eser, değişik ve detay sayılabilecek konuları da ihtiva etmekle birlikte fikhî bir bakışla, öğrencilerin yönetimi, denetimi, eğitim ve öğretimiyle ilgili önemli ilkeler geliştirmiş ve sonraki eğitimcilere kaynak teşkil etmiştir.

Hasan Dam tarafından kaleme alınan Farabî (ö. m.950) kitaptaki ikinci eğitimcidir. Özel olarak eğitimle ilgili bir eseri bulunmayan Farabi'nin konu ile ilgili görüşlerini çeşitli metinlerinden çıkarmak mümkündür. Türk eğitim tarihinde, eğitim bilimine dair görüş beyan eden ilk filozof olarak karşımıza çıkan Farabi, günümüzde de önemle üzerinde durulan “bireysel farklılıklar” konusunu eğitim anlayışının merkezine koymuştur. Ona göre, insanların farklı yaratılmalarının nedeni, kendilerine kolay geleni yapmaları içindir ve dolayısıyla verilecek eğitim de yatkınlığa uygun olmalıdır. Farabi'nin oluşturduğu felsefi sistemde eğitimin, en önemli sosyal olgulardan birisi olduğu vurgulanmaktadır. Okuyucu, bu sayfalarda eğitimin insanı içinde bulunduğu toplumun etkin ve uyumlu bir ferdi haline getirmek ve aynı zamanda insanın bireysel gelişimini sağlamak maksadını güden bir olgu olduğunu, bütünsel bir örgü içinde ayrıntılı olarak görebilmektedir.

İhvân-ı Safâ topluluğu Ahmet Koç tarafından tanıtılmıştır. Miladî X. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıktığı kabul edilen ve *İhvan-ı Safâ Risaleleri*'ni oluşturan topluluk, çalışmalarını büyük bir gizlilik içinde yürüttüğü için şahıslar hakkında geniş bilgi mevcut değildir. Ancak risaleleri, yazdıkları dönemin din, bilim, sanat, felsefe gibi alanlarındaki birikimine dair ansiklopedi mahiyetindedir ve dolayısıyla eğitim anlayışı ile ilgili de önemli veriler içermektedir. Risalelerin incelemesinde, dönemin eğitim anlayışını ve öne çıkan uygulamalarını görmek mümkündür.

Kitabın dördüncü eğitimcisi olan Kabisi (ö. m.1012) hakkındaki yazı Süleyman Akyürek tarafından hazırlanmıştır. Kabisi, İbn Sahnûn'un izinden gitmiş, döneminin eğitim uygulamalarına fikhî bir bakış açısı sunmuş, bir başka ifade ile fıkıh kurallarını eğitim sahasına

uygulamıştır. Eğitimci hakkındaki satırlar okunduğunda, çocuğun eğitimini baba ile öğretmen arasındaki anlaşma üzerinden ele alan Kabisi'nin eğitime dair özgün yaklaşımları bulunmadığı; ancak eğitimde her konuyu öğrencinin yararı ilkesi çerçevesinde ele aldığı görülür ki bu, din eğitiminde oldukça önemli bir ilkedir.

İbn Miskeveyh (ö. m.1030) kitaptaki beşinci eğitimcidir ve M. Esat Altıntaş tarafından incelenmiştir. Okuyucu, İbn Miskeveyh'in eğitime dair görüşlerini, *Tehzibu'l-Ahlak* isimli eseri üzerinden değerlendirme imkânı bulabilmektedir. Hayatı, çocukluk-gençlik ve yetişkinlik olarak iki döneme ayıran İbn Miskeveyh, eğitimin genel amacını, eserine verdiği isimde vurguladığı gibi ahlakı güzelleştirmek olarak kabul etmektedir. Düşünöre göre tabii mizaçtan kaynaklanmayan her türlü ahlâk, eğitim ve alışkanlıkla değişebilir. Kitapta okuyucuya, İbn Miskeveyh'in insanın nefsinin bilmesinin gerekliliği üzerinde nasıl durduğu ve çocuğun nefis-beden dengesini kurabilmesi için önerdiği metotları da sunulmaktadır.

Altıncı sıradaki eğitimci İbn Sina (ö. m.1037) Abdurrahman Dodurgalı'nın incelemesiyle verilmiştir. İbn Sina'nın eğitim ile ilgili görüşü, onun bilgi hakkındaki yaklaşımı üzerinden verilmektedir. İbn Sina'ya göre insan bilgilerle aklını geliştirmeli ve bu gelişim ahlâki davranışlara yansımalıdır. Buradan yola çıkarak öğreticinin vereceği bilginin niteliğinin önemine dikkat çekilmiş ve bu bağlamda ferdi farklılıklar, öğrencinin ihtiyacının tespiti, öğrencinin şevki (motivasyonu), erdemler gibi ara başlıklarda ayrıntı sunulmuştur. İbn Sina'nın eğitim faaliyetlerini ve alanını nasıl bir uzmanlık alanı olarak gördüğünü, çocukluk dönemi ile ilgili verdiği metotları, mesleki eğitim ile ilgili görüşlerini de okumak mümkündür.

Maverdi (ö. m.1058) hakkındaki inceleme Fatih Kaya tarafından yapılmıştır. Devlet ve siyaset konularına dair eserleriyle tanınan, aynı zamanda Şafii fikhının önde gelen âlimlerinden olan Maverdi'nin eğitim ile ilgili görüşleri sistematik olmamakla birlikte, *Edebü'd-Dünya ve 'd-Din* isimli eseri toplum, ahlak ve eğitim hakkındadır. Ona göre insan eğitilebilir bir varlıktır ve eğitimin odağında yer alır. Maverdi'de eğitimin amacı dünya ve ahiret menfaatlerinin gerçekleştirilmesidir. Buna göre eğitimin başlangıcında bireyin potansiyelinin keşfedilmesini ve o doğrultuda kendisine ömür boyu rehberlik edilmesi gerektiğini savunan Maverdi, çevrenin ve sağlıklı toplumun önemi üzerinde de durmuştur.

Sekizinci sırada, Yusuf Has Hacib (ö. m.1078) hakkında Umut Kaya'nın incelemesi kitapta yer almıştır. Düşünür ile ilgili bilgiler, günümüze ulaşan tek eseri olan ve pek çok konuya temas eden *Kutadgu Bilig* üzerinden elde edilmiştir. Dolayısıyla Yusuf Has Hacib'in eğitimle ilgili sistematik bir yaklaşımından bahsedilmesi söz konusu değildir. Ancak adı geçen eserde

bulunan, eğitimle ilişkisi kurulabilecek temalar incelenmiş ve o doğrultuda okuyucuya önemli bilgiler sunulmuştur. Yusuf Has Hacib, ideal insana ulaşmada pratik bilgi ve halk değerlerinin önemine vurgu yapmaktadır. Günümüz yaygın eğitim anlayışının ve somut rol model yaklaşımının bu görüşte önemli yer bulduğu görülmektedir. Okuyucunun eğitimcide, kabiliyete göre eğitim, ailenin önemi, eğitimin küçük yaşta başlaması, nasihatın önemi gibi konuları görmesi mümkündür.

Gazali (ö. m.1111) kitaptaki bir diğer eğitimcidir. Bülent Çelikel tarafından ele alınan eğitimcinin insan anlayışı, *İhya* adlı eserin “*Acâibu'l-Kalb*” kısmı dikkate alınarak psikolojik açıdan ortaya konmuştur. Okuyucu, Gazali'nin davranış öncesi psikolojik sürece dair yaptığı analizlerin temelindeki yaklaşımını ve buradan yola çıkarak, insanın hangi özellikleri nedeniyle eğitime müsait olduğunu okuma fırsatı bulmaktadır. Gazali'de eğitimin temel amacı saadeti elde etmektir. Düşünürün, saadeti elde etmek için belirlediği bilişsel ve duyuşsal hedefler ve öğretmen öğrenci adabına dair görüşleri de sayfalarda yer almaktadır.

Kitabın onuncu eğitimcisi Burhaneddin Zernûcî (ö. m.1223) Hayati Tetik tarafından, yazılmıştır. Hakkında çok fazla bilgi bulunmayan Zernûcî'nin eğitime dair görüşleri, günümüze ulaşan tek eseri olan *Ta'limü'l-Müte'allim* adlı eserinden derlenmiştir. Söz konusu eser, yazıldığı dönemden günümüze kadar istifade edilen bir kaynak olmuştur. Zernûcî'ye göre çalışmak ve üstün gaye ilim tahsilinde iki ana unsurdur. Bu konuda her ikisi de aynı derecede önemlidir. Onun eğitimdeki amacı ebedi saadete ermek ve dolayısıyla ilim sayesinde şeref kazanmaktır. Okuyucu, Zernûcî'ye göre din eğitiminin amacının topluma yararlı, ahlak ve fazilet sahibi insan yetiştirmek olduğunu okurken, düşünürün fitrata uygun eğitimin önemi ile ilgili görüşlerini de bulabilmektedir.

Hem Batı hem de İslam dünyasında aydınlanma çağını etkileyen bir düşünür olan İbn Rüşd (ö. m.1198) on birinci sırada, Numan Aruç tarafından tanıtılmıştır. Okuyucu, İbn Rüşd'ün akla verdiği önemi, bilim ile dini birbiri ile çatıştırmadan, ikisi arasında eşit mesafede duruşunu görebilmektedir. Düşünürün felsefe sistemi içinde, insanın bir gaye uğruna yaratıldığının ispatı önemli bir yer tutar. Dolayısıyla bu sayfalarda, eğitim ve öğretimin ilk ve en önemli hedefinin, insana yaratılış gayesinin öğretilmesi olduğu ön plana çıkartılmıştır. Eğitimcide, eğitimin insana kazandırması gereken diğer nitelikler de maddeler halinde verilmiştir.

XIII. yy'dan günümüze uzanan etkisiyle Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ö. m.1273) kitabın on ikinci sırasında ele alınmıştır. Eğitimciyi okuyucu ile buluşturan Mustafa Usta'ya göre Mevlânâ felsefesinin merkezinde insan vardır. İnsan için hikmet ve bilginin öneminin vurgulandığı

yazıda, Mevlânâ'nın eğitim anlayışı, şiirlerinden, şiirlerinde yer verdiği hikâye ve benzetmelerinden yola çıkılarak ortaya konulmuştur. Okuyucunun, eğitmen ve öğrenciye dair önemli ilkeleri bulabileceği sayfalarda Mevlânâ'nın tasavvufi öğretisinin izleri de görülmektedir.

İslam dünyasında ilk sistematik ahlak kitabı olarak kabul edilen *Ahlâk-ı Nâsırî* adlı eserin müellifi olan Nâsıruddin Tûsî (ö. m.1274) Macid Yılmaz tarafından tanıtılmıştır. Tûsî'ye göre en şerefli varlık olması, insana aynı zamanda birtakım sorumluluklar yükler. Onun ahlak anlayışında da insanın hür iradesi ve akli önem taşır. İyi ahlaka sahip olabilmenin sağlıklı bir ruh yapısı ile mümkün olacağı görüşü, okuyucu açısından dikkate şayandır. Eğitimcide, aileye atfettiği önemi, çocuk eğitimine dair bahsettiği temel ilkeleri bulmak mümkündür.

On dördüncü sırada İbn Cemâa (ö. m.1333) M. Şevki Aydın tarafından incelenmiştir. İbn Cemâa'nın eğitimle ilgili müstakil bir eseri bulunmaktadır. *Tezkiretu's-Sami' ve'l-Mütekellim fi Edebi'l-'Alim ve'l-Müteallim* adlı bu eserin dilimize çevirisi de yine M. Şevki Aydın tarafından yapılmıştır. Söz konusu eserde, önceki dönemlerin eğitimle ilgili görüşlerine sistemli bir şekilde yer verilmiş ve daha önce temas edilmeyen bazı meseleler ele alınmıştır. Okuyucu bu sayfalarda, düşünürün -adı geçen eserinin de çıkış noktası olan- Müslüman bir kimsenin niçin ilim tahsil edebileceği ile ilgili görüşlerini ve bu bağlamda diğer meselelere bakış açısını görme imkânı bulmaktadır.

İbnü'l-Hacc el-Abderî (ö. m.1336) hakkındaki yazı Osman Taştekin tarafından kaleme alınmıştır. Düşünürün eğitime dair görüşleri, genel olarak dini eğitim çerçevesinde olduğu belirtilerek *el-Medhal* isimli eseri üzerinden verilmiştir. Okuyucu, öğretmen merkezli bir eğitim anlayışına sahip olan el-Abderî'nin ideal eğitimci profilini ve öğretim metotlarını ayrıntılı bir şekilde bulabilmektedir.

Kitapta yer alan on altıncı düşünür, eğitim konusuna bir sosyolog ve tarihçi gözüyle bakan İbn Haldun (ö. m.1406) Mustafa Köylü tarafından tanıtılmıştır. *Mukaddime* kaynaklı olarak, İbn Haldun'un eğitim ve öğretimi bir meslek ve sanat olarak değerlendirdiği görülmektedir. İlim ve medeniyet gelişimi ile ülkelerin ekonomik durumunun pozitif ilişkisi, medeniyetin zekâ gelişimine sunduğu katkı, yazının insan hayatındaki önemi gibi konular İbn Haldun'un eğitim ile ilgili görüşleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. İbn Haldun'un disiplin anlayışı ve eğitim süresi ile ilgili görüşleri de bu satırların dikkat çeken diğer anlatımları arasındadır.

Kitaptaki on yedinci eğitimci, Şuayip Özdemir ve Tuncay Karateke tarafından yazılan Ali b. Hüseyin el-Amâsî'dir (ö. m.1470). Sıbyan mektebi öğretmeni olan Amâsî'nin eğitimle ilgili görüşleri *Tarîku'l-Edeb* adlı eserine dayanılarak verilmiştir. Düşünürün görüşlerini, ayet, hadis ve Hz. Ali başta olmak üzere İslam büyüklerinin sözleri ile desteklediği eserinde genel olarak çocuk eğitimi ve toplumda uyulması gereken görgü kuralları yer almaktadır. Amâsî'nin eğitime dair fikirleri, okuyucuya, ailede ve okulda olmak üzere iki kategoride verilmektedir.

Osmanlı'nın yükselme dönemi âlimlerinden Taşköprülüzâde (ö. m.1561) okuyucuya Mehmet Korkmaz'ın kaleminden sunulmuştur. Medrese müderrisliği ve kadılık yapan Taşköprülüzâde kitaplarında ilimle ilgili teorik bilgiden ziyade ilmin değeri, ilim öğrenmenin fazileti, âlim ve talebenin özellikleri ve görevleri gibi pratik konulara değinmektedir. Düşünürün eğitimle ilgili görüşleri, *Mevzuatu'l-Ulum* adlı eserinin ilgili bölümüne dayanarak verilmiştir. Taşköprülüzâde'nin de İslami geleneğe sadık kalarak Allah'ın rızasına kavuşmayı eğitimin temel amacı olarak gördüğü belirtilmiştir. Ona göre ilmin fayda sağlaması uygulama ile mümkündür. Okuyucunun, eğitim içeriği ve yöntemine dair detaylı bilgi bulabileceği sayfalarda, çocukların ahlak eğitimi ile ilgili ayrı bir başlık da bulunmaktadır.

Kınalızâde Ali Efendi (ö. m.1572) Hamit Er tarafından tanıtılmıştır. Bu sayfalarda çocuk ile ilgili doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası şeklinde ayrılan eğitim evrelerini ve annenin çocuğun eğitimi üzerindeki etkilerini okuma imkânı bulunmaktadır. Kınalızâde'nin eğitim görüşleri, onun anlayışında önemli bir yer tutan "İnayet-i Ezeliye" ilkesinden hareketle verilmektedir. Eğitim ile ilgili görüşleri *Ahlak-ı Ala'i* adlı eserinde görülebilecek olan Kınalızâde, ahlaki davranışların kazanılması için de uygulamalı bir eğitim tavsiye etmektedir. Eğitimcide, dini eğitimin küçük yaşta başlaması, yeme-içme ve beden eğitiminin önemi ile ilgili bilgilerin yanı sıra kız çocuklarının eğitimi ile ilgili de ayrı bir madde bulunmaktadır.

Milad XVI. yüzyılda yaşamış olan Zilî, Abbas Çelik tarafından tanıtılmıştır. Zilî, eğitime dair görüşlerini *Terğîbü'l-Müteallimin* adlı eserinde doğrudan yazmıştır. Kitaptaki bilgiler de bu esere dayanmaktadır. İlmin önemi, âlimin üstünlüğü ve öğrencinin dikkat etmesi gereken belli başlı konularla ilgili olarak eğitimcinin yaklaşımlarına yer verilmektedir.

Son olarak Eyüp Şimşek tarafından Erzurumlu İbrahim Hakkı (ö. m.1780) tanıtılmıştır. İbrahim Hakkı'nın temel ilgi alanı, insanın hakikati ve kendini bilmesidir. Bu doğrultuda eğitimcinin kâmil insana ulaşmayı hedefleyen eğitim anlayışı, öğretim ilke ve yöntemlerindeki geniş ufku hakkında bilgi verilmektedir. İbrahim Hakkı'nın ilim tasnifi yaparak geliştirdiği program,

dönemin medrese sorunlarına çözüm mahiyetinde hazırlanmış ve günümüz eğitim programlarının ilk örnekleri arasında sayılmaktadır.

Klasik İslam Eğitimcileri isimli eserde bilginin temel kaynağı, eğitimin amacı, öğretmen, öğrenci ve velilerin görev ve sorumlulukları, öğretim ahlakı gibi konular, eğitim faaliyetinin önemli başlıkları olarak görülmüştür.

Kitap bütün olarak değerlendirildiğinde, İslam eğitim geleneğinde eğitimin temel amacının genel olarak Allah rızasına muvafık olabilme, dünya ve ahiret saadetini kazanma olduğu tespit edilmiştir. Kitapta adı geçen İslam eğitimcileri, bu hedef doğrultusunda metotlar ortaya koymuş ve çoğu kez metotlarının İslam'a uygunluğunu da sorgulamışlardır. Yaşadığımız çağa hakimiyet kuran materyalist bakış açısında sadece üreten ve tüketen bir obje olan insan, kitapta ortaya konan İslami kültürde yaratılmışların en şerefli olarak kabul edilmekte; bu sebeple aldığı eğitimin de bu şerefe uygun olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Her *düşünürün*, döneminin şartlarından etkilenmesi tabiidir. Dolayısıyla her düşünceyi bugüne taşımak iddiası çok gerçekçi değildir ki kitapta yer yer bu duruma dikkat çekilmiştir. Ancak fitratı itibariyle insan hep aynıdır ve bu kitapla, eğitim tarihimizde insana, insanın eğitimine dair çok zengin bir fikir birikiminin var olduğu görülmektedir. Bu güçlü birikimden günümüze ışık tutabilecek mahiyette olanları bulup, onlardan istifade etmek günümüz eğitimcileri açısından kıymetli bir emektir.

Tarihî süreç içerisinde Müslüman düşünürlerin eğitime verdikleri değer ve ortaya koydukları yaklaşımlar, okuyucunun zihin dünyasını zenginleştirmektedir. Bu yönüyle özellikle öğretmen ve öğretmen adaylarının incelemesi gereken bir eser olan *Klasik İslam Eğitimcileri*, eğitim alanına ve İslam eğitiminin tarihi gelişimine ilgi duyan herkesin okuyabileceği bir kitaptır.